

პვირა 29 აპვიბოთ.

ფანი ორი შაური

იაკობ გოგებაშვილი 45 წ. მფლვწობის გამა

გ. მ. თუმანიშვილის წიგნები

Характеристики и воспоминания

(А. Казбекъ.—Зур. Антоновъ.—А. Цагарели.—Кн. Раф. Эристовъ.—Ил. Чавчавадзе.—Г. Н. Сундукіанцъ. Максимъ Горкій. Воспоминания объ основаніи постоянной грузинской сцены и пр.

3 Выпуска, ц. каждаго 50 к.

„ცოდნა“-ს

წიგნის მაღაზიაში იქსყიდება

	ჰ.	კ.
როთუტაჟ. კრებ. ხრამელაშვილის I ნ.	„	30
„ „ „ II ნაწ.	„	40
ართმეტრიკის სახელმძღვანელო მისიჯ.	„	80
ქართული წერის დედანი შირაინაშვილის	„	40
ნიკ. ბარათაშვილის ლექსები და წერილები დ. კარია		
ჭავჭავაძის ბიოგრაფიით, ილ. ჭავჭავაძის კრატ.	წე-	
რალით და იუ. გამრთლის ლექციით.	„	40
იმერეთის მეფე სოლომონ, ბ. ხახანაშვილის		
„	„	25
რაც, სოსიკო შერკველასძის	„	20
ალექსი, ზოგა ავაკის	„	10
სიმღერა ავაკის	„	15
ილ. ჭავჭავაძის რჩეული ლექსები	„	15
ბაშაჩუკი, ავაკის	„	30
სამშობლოსთვის თავდადებულნი	„	40
რუსთა დამარებას ქართველოში	„	20
ათი შოთხრობა, ივანე მჭავჭავაძის	„	20
იანონია, ნ. ნაკვასძის	„	20
ხალხური ვეფხის ტყეოსანი	„	10
დიდი ვეფხის ტყეოსანი მშენიერის ელით	3	„
კულტურა ლიბერტის	„	50
ფაზბეგის სრული თხზულება ერთ ტომად	3	50
ლექსიკონი საბ. არბუღაიანის	3	„
ლექსიკონი ქართულ-რუსული ბაღაშვილის	„	50

ლექსიკონი ქართულ-რუსული ეფიანას	„	50
ლექსიკონი რუსულ-ქართული სხაკას	„	20
ხუბინაშვილის რუსულ-ქართული	2	40
დამონებულნი (ბოღჯ. განთაჟ	1	„
ქართულთა ტომი, სურათ. ადბ.	3	„
ადგომს, ტალსტოის	1	20
სქართველოს გეოგრაფია, ვასუტის	2	„
სერგეი მესხის თხზულებ	1	„
შამა გურჯიას თხზულებ	1	„
ავაკი წერეთლის თხზულებ I და II ტომი	2	„
თავკადასაჟა, მისივე	1	„
რაფიელ ერისთავის თხზულებ	1	„
ი. ევლოშვილის თხზულებ	„	60
სამზარეულო ქართული საჭმელების	1	50
ლადტი ა. სუმბათაშვილის დასურათებული	1	25
ჭავთა ღაღა და სომეხთა მეცნიერნი ილია		
ჭავჭავაძის	„	30
ზღაპრები დასურათებული ერთი I ტომი	1	25
ზღაპრები ტომი მეორე,	1	30
შიღლეის ბოჯხა იუ. გამრთლის	„	20
ფაზრე ლექსები	„	40
ნაძირაღნი, მაქ. გორგის	„	25
ბუნება და ცხოვრება, ი. ალხაიშვილის	„	60
აქვე იხილება ეოვლოშვილის ქართული წიგნები		

მსურველთ დაუყოვნებლივ გაეგზავნება ფას დაღებით ფოსტით. თბილისი, წიგნის მაღაზია „ცოდნა“ მაღაზიის პატრონი სოსიკო შერკველაძე

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. სახ. კანტორაში იოსებ იმედაშვილთან თიფლის. Редакция „Театри да Цховреба“

Тос. Зах. Имедашвили

ხელ მოუწერილი წერილები არ დაიბეჭდება. — ხელნაწერები საჭიროებისამებრ შესწორდება. — რედაქტორთან პირისპირ მოლაპარაკება შეიძლება შუადღის 12—2 ს. და საღ. 6—7 ს.

ტელეფონი № 862

29 ავგისტოს 1910 წ.

ფხიზლად, ამ სიტყვებით აფრთხილებდნენ კონსულ ებო. ძველ რომში მთელის ერის უმაღლეს გამგებელი; ამვე სიტყვებით მიემართავთ ჩვენის თეატრის მესვეურთ...

თეატრი ცხოვრების სარკეაო, რომ ამბობენ ჟაზროლადი არ ამბობენ...

კარგად დაყენებული თეატრი ყოველთვის იმას ცდილობს, ცხოვრების სინამდვილეს გაუხედეს სარკედ, დააკმაყოფილოს ერის სულიერ-გონებრივი მოთხოვნილება.

თუ თეატრი მაყურებლის სულსა და გულს ვერ მოჰხიბლავს სინამდვილის ხელოვნურად ჩვენებით, სინამდვილის განსახიერებით, ცხოვრების სისწორით სცენაზე გადატანით, — ასეთი თეატრი საზოგადოებას ვერ მიიზიდავს და საბოლოოდ სახელსაც გაიტეხს...

ვიდრე ქართული თეატრი თავის ნამდვილ დანიშნულებას არ შეიგნებს, სახელდობრ იმას, რომ იგი სარკე უნდა იყოს ქართველი ხალხის ცხოვრებისა, ერთის მხრივ, და საკაცობრიო იდეათა გამაერკელებელი, — მეორეს მხრივ, მანამდე იგი მკვიდრ ნიადაგზე ვერ დამყარდება... ქართული თეატრი მტკიცე ეროვნულ ნიადაგს უნდა დაადგეს: მელპოპონის ქართულ ტაძარში ქართულ სიტყვებთან ერთად სულიც ქართული უნდა ტრიალებდეს. ქართულმა სცენამ მთელი თავისი ძალიან, უმეტესად, ჩვენის ცხოვრების დასურათებას უნდა მიახლოდეს. უბრალო, ჩვეულებრივი პიესები, უცხოურიდან „გადმოჩიქართულებული“, ჩვენის თეატრის მაყურებელს ვერასფერს მისცემს ერთი იმიტომ, რომ არისტოკრატია და ბურჟუაზია იმავე პიესას სხვა თეატრებში, უმეტეს შემთხვევაში, უკეთესად დადგმულს ნახავს და მეორეც — ქართველი მდაბია და სშუალო წოდებ-

ის ხალხის სულსა და გულს საზრდოთ ვერ შერეგება.

დროა ჩვენი თეატრი ნასუფრალით საზრდოობას ასცდეს, ნამდვილი ხალხური სულით გაიჟღირთოს და საერთო მიმდინარეობაში თავისი მსუფელადმაც საზგანსმით აღნაშნოს. თუ საკუთარ ძალებით არ აღიჭურვა იგი, ყოველთვის უკან ჩამორჩენილი მაჩანჩალა იქმნება. ზატევისცემა მხოლოდ სულით ძლიერსა და თვით-შემომქმედს კუთვანს...

ერთი მცირე სარევისორა შენიშვნაც. ყოველ ერს, ყოველ ხალხს, ყოველ თემს, ყოველ პიროვნებას კილო ლაპარაკია, მიხვრა-მოხვრა, სიარული, ღიმილი, სიცილი და სხ. განსაკუთრებული, თავისებური აქვს და ამიტომ, თუ ქართული სცენის ქართველი მსახიობი ყოველივეს ისე არ აღბეჭდავს, როგორც ამა თუ იმ ერის სულიერ-ხორციელი თვისება მოითხოვს, თუ ქართული პიესის წარმომდგენი მთელს პიესას ქართულის სულხორციით არ ამოაგვირისტებს, — ასეთი წარმოდგენა კვალს ვერ დაჩანებს. ისტორიულ პირის წარმომდგენს რომ არა-ისტორიული ტანისამოსი ჩააცვათ, ქართველი გლეხის მაგიერ რომ რუსის გლეხი გვიჩვენათ, ევროპიულ გრაფინია-გრანდამას, გრაფისა და ჯენტლემენის ნაცვლად გაუთოელი, ხებრე ვინმე, ანუ უკანასკნელი პირველთა ნაცვლად, რასაკვირვლოა, სამწუხარო ფიქრთა მეტს არას აღვიძიარავს.

ამიტომ ჩვენის სცენის მუშაკთ კიდევ ერთხელ მოვავრანებთ ბევრჯდელ თქმულს და მტკიცედ ვთხოვლობთ, რომ აღარ გვიჩვენონ:

- 1, რღვის უცვლადნარბოთ ენა-დაბმული და შეუგნებლობით თავ-გუს დაკარგული აქტორი;
- 2, ქართულს წარმოდგენაში ანა ქართულს კილოთა და სიტყვებით დაზარავი;

3, შეუფერებელი ტანისმოსი და გრამი;

4, წარმადგენის დროს კულისებთან სცენაზე აქტივობის (გაქროვნა) — ამ თუ ამ მიმოხერხის ჩუქურბი;

5, წარმადგენის დროს, როლის გარდა, „სინდრეზურა“ და „უცნობურა“ სიტუაციების წარმოთქმა;

6, სუფელიორის ეგვირალი;

7, მასიურ სცენაში გზადანხეული ბრბო;

8, წარმადგენის დროს დეკორაციების ქანობა და კულისებთან ვადანგების გამოტყუტა;

9, ზეისის მივლელობის დროს მუყურებელთა დარბაზში შესვლა - გასვლა, კარის ხაჭა-ხუთქი.

10 შეუფერებელი ბუტაფორა, განსაკუთრებით დამუყურებელი „სროლა“ და სხ. და სხ.

დარწმუნებული ვართ, ყოველივე ეს ან მსგავსი ნაკლებობები ან ამ სხობრში აცილებული იქნება; — ამის თავდებია წლივანდელი ხელმეფეობის პირობანი და, თუ სეზონის წინ აღენიშნეთ, მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩვენის სცენის მსგავსი გავეფეროხილებინა... მაყურებელი თხოულობს ყოველივე კარგს. კარგად მოვლილ ეასნ-ვა მოსაყავივ კარგი მოსდეს...

ნატო გაბუნია — ნატო გაბუნია ქართული თეატრის ას სტიპენდია. ისტორიაში სწავილაშვილად დიდებით უნდა იხსენიებოდეს. ადრე ამ აზრით იხელმძღვანელა ქარ. დრამ. სახ-ის გამგეობამ 24 აგვისტომდე რომ დაადგინა: „ყოველწლიურად ერთი სტაჟენი-300 მან, დაენიშნოს ამ ქალს, რომელიც სამსახიობო განათლების მისაღებათ წაყა უმადდეს დრამატულ კურსებზე. თანხის შესავსებად ყოველწელს, ნატოს დაბადების დღეს, 3 თებერვალს გამართოს წარმადგენს. აგრევე მიდებულ იქმნეს შემოწორულებანი. რაც სამს მზანთ აღმტრება, გადაიღავს სათანადო თანხად“.

ამ თანხის უკვე სიუტიელი დაეფა გვირგვინებიდან გარდრჩენილი იყოფით და აგრევე კერძო შემოწორულებით. სხვათა შორის, ზუგდილიდან გავტობიანის დიად ზატოგეშული თავდა მიხილ მელიტონის ძე **დადიანი**:

„ეს არის ახლ წავიკითხე სმწესრო დეპუტ. აღვთხე უღადქიას მწესრუბის ჩვენს სცენის სიამაყის და კულისკან დაუწიწარის გაბუნის გარდგენელების გამო. დრამატული საზოგადოების თაონრობისამებრ მე და სხვა მრავალი ადგილობრივი მკვიდრი მზადა ვართ გავილოთ ჩვენი წვლილი გარდაცვალებულს ნატოს სისოხის უკვლე-სქმნელად.“

ქართ. დრამ. სახ. გამგეობის ამ იფრად სუენრადლებო დადგენილებზე შეაქვეტო უკვლას ამოყურადდეს, რომელიც მართლად და გული დასწევიტა დიად ნატო მისხიობ ქალის გარდგენელებში. განსაკუთრებით ჩვენის ქვეყნის დრამატულ საზოგადოებთ უნდა დაისხოს წმინდა მოყვლობით, რომ წელიწადში ერთხელ მანც გამართონ „ნატო გაბუნის სილაზო“ ამ თანხის გამსდებულად.

ინტელიგენტი და ნატო მისხიობნი, განსაკუთრებით ქალნი, რომ ნაკლებად გვეყვს, ეს ვინ არ იცის; და ეგება ნატო გაბუნის სხვადგენებში მისხიობის გამოცხადამი მთერე ნატო გაბუნია თუ არა, ცოტათი მისმგავსებელი მანც შეგვიძინს...

ვისც ქართული თეატრი უანგროდ უყვარს და ნატო გაბუნის სისოხის ტეშმარტად ზატოვს სცემს, — ქართ. დრამ. სახ-ის გამგეობის მზს მისცემს და ამ დადგენილებს ჩქარ აღსრულებში მოაყვანინებს.

თეატრი და მოსწავლე ახალგაზრდობა

თეატრს რომ დიდი აღმზღელობითა მზამუნელობას (воспитательное значение) აქვს, ამისგორად დაზარება სწავრო. მოსწავლე ახლგაზრდობისთავის შესიფერი ზეისებო იგვიყა, რაც ბავშვისთვის კარგი აღმზღელია.

ყოველ ერის თეატრს სჯანგებო უყრადდებს აქვს მიქვეყლ ამ მისრისთავის, ანს დახეთ, როგორ სცნადობენ გერმანელები, ფრანგები, ინგლისელები, რუსები მოსწავლე ახლგაზრდობისთვის შესიფერ რეპერტუარის შესამუშავებლად!..

მზმზ ამ მიხიბთ მთელი საზოგადოება შესადა ზეტერბურგში. ამ საზოგადოების სთავეში უღკანს საამუქრატრო სცენის დირექტორი ბანი კოტკოაირეგვი. დასაწიბო ბუერს ეკანს, ეს სახობრის საქმეო, დასი უადგილო მისხიობიანს იხსენად შემდგარი და სხვა., მგრამ, ჩვენს სასიამოვნოდ, შესიფერ. ბნ კოტკოაირეგვიამ დიდი ღვაწლი დასცო ამ საქმეს: შეამუშავა რეპერტუარი, შუადგინა დასი, რომელშიაც სუჟეტისო მისხიობებმა მიადეს მონაწილეობა, დახაწილას აბინეშტებო სხვადსხვა სასწავლებლებში. რასაკვირეულია, რეპერტუარი შესიფერად იყო შედგენილი. მთელი დრამატული სელფონების განვითარება იყო შემოფარგლული. რეპერტუარი იწეუბოდა ძველი ბერძნული ტრავედიით; მის მოსდევდენ ტრუვალსიკური დრამები, სმუადო საუყუნის მისტერები, შემდეგ შექმნობი, შიდეფერი და სხვა. რეპერტუარი თავდებოდა თანამედროვე დრამებო.

ასე რომ მოწვევებს რეპერტუარის დასრულებას შემდეგ ნათლად ჰქონდათ წარმოდგენა და რამეტიკული ხელფანების განვითარება. საამაყნებასთან ერთად სრულდება იყო შეკავშირებული. ზოგაერთ წარმოდგენების წინ ადვილად გასაკებ ლექციებს კითხულობდენ ხოლმე.

უნდა გენახო, რა ხალხით ეკადებოდენ საქმეს მსახიობნი, რა მადლეური იყო ახლგახლდობა. წარმოდგენის დღეები სდღესასწაულად გადაიქცენ მათთვის. თეატრი ვეღარ იტყვად მსურველთ არამც თუ მოწვევებს, არამედ გარეშე პირთაც-ცა.

ჩვენში ასეთი მაგალითი არსოდეს არ ეოფიდა. რეპერტუარს გარდა, მე მგონია, ჩვენ დრამატულ სახ. გამკეთებას შეუძლია თვეში ერთი ან ორი ასეთი წარმოდგენის გამართვა, და თუ კი-სულ მასწავლომ ფანებით იქნება, არსოდეს არ იქნება ზარდა. განს ასეთ წარმოდგენებს მსოფლიდ მასინ აქეს მნიშვნელობა, თუ სისტემა იქნება. უსისტემოდ არსოდეს არ გაკეთებულა საქმე და არც ამ საქმიანდს გამოვა რამე.

აქამდის მოწვევები ეოველ ქართულ ენაზე დადგომულ ზეკის თუ სედავად და ვრდოერი გამოჰქონდათ, ეს იმის ბრალი იყო, რომ ხშირად მათთვის სრულიად შეუფერებულ ზეკისებთან ეუღმართი დასკენა გამოჰყვდათ. ხშირად მოწვევ ვერ გებულობდა დედა-ახრს, ზეკისს საუკეთესო მოტეების და იმითამ მარტო გარეგან მხრეს აქცევდა ეურადლებს. ვუსურვებთ განხლებულ გამოკებას ჩუკეორდეს ამ სკანს და არ დავიწეოს ხელ-მოკვლე ახლგახლდობაც, რომლის ესტეკური გრმხობახი ასევე ითხევენ სხარდას, თუ მეტად არა, როგორც ჩვენ.

კორდელი

უ ლ უ მ მ ს მ თ ა მ ე

(სატირიული მიით)

ულუმბოს მთაზე მოწვევა იყო: ზურმუხტიცა, ტალღები ზღვისა, ლეთიური ნიქი ლექსთა წყობისა, სიყვარული ჰეშმარტებით-სადმი, მშენიერება—ყველაფერი გაყოფილ იყო ღმერთთა შორის. არაფრის დაფლობა აღარ შეიძლებოდა. შემოქმედებას სარბიელი აღარ ჰქონდა.

და ღმერთები მოწვენილი იხდენ. ლეთიურად იყენენ მოწვენილნი.

ღმერთების წრეში ბურღულითა და წყევვა-რწულით შემოვიდა გამხმარი, დატანჯული ხალხი: „რაც კი რამ იყო, სახირო, წაიღეს,

ყველაფერი გაიყვს ერთმანერთში, თვით ჰეშმარომნიც-კი არ შემარჩინეს და ეს უმგვანო კი დაივიწყეს! რა უყო ამ ტიალს?! მაგრამ ვინ იცის, იქნებ ამის მუშტარტ გამოჩნდეს“.

ღმერთთა კრებას შეერია ხალხი, მაგრამ ყურადღება არავინ მიჰქცია. მოლუშულ სახეზე ნათლად ეწერათ: „მოგვაგებზრა თავი ამ გაღატაკებულმა სულელმა“.

„ესეც წაიღეთ, გამანათვისუფლეთ!“ უკმაყოფილოდ დაიწყო ხალხმა.

„ტყულოდ გარჯილხარ;—დაიგრილა ყოვლის მტოდნე ძვესმა—მან კალთაში მხოლოდ მტეერი, ღმერთთა ფეხებიდან დაცივნიული და აღამიანის ჰუქყიანი ოვლია შეხელილი. რომელ ოხერს დასკირდება ასეთი თხლი“.

— გვა, შეილო ჩემო საყვარელო, წაიღე! — დაიკარგე აქედან!—გაწყრა მუდამ დაუბერებელი, განიერ გულ-მკერდიანი დედა ღმერთებისა და აღამიანისა,— ჩემთვის საჭიროა ნამი და თოვლი, მზე და ჰაერი, და არა ეს ნახეტი და ნაწერტი.

— შენ, ჩემო მშენიერო აფროლიტა? შენ ბეერი გყავს თყყანისმცემელი, მეგობარი... რომელიმეს გადასცემ, შენ თუ არაფრად გამოგადგა... —

— რაო?—გაეღიმა მშენიერს,— გულს ნუ მომაყვანიებ! როგორ არ გრცხვენია ასეთი... როგორ ვთქვა, აღარ ვიცო... ასეთი რისამე ტარება! გაითერთხე მოსახამი!.. აქ დაჯექი ჩემთან.

— აი შავი ჰირი კი შეგყარა— შეგიწინა ხალხი—მუდამ არ მოყობა გახოსეს;—და გაშორდა იმ ადგილს.

ღმერთებში უკვე ჩოჩქოლი ატყდა. არესმა შორიდან დაუძახა: „არ მოხვიდე ახლოს, თორემ შენც და შენს ბარგსაც ყირამალა გადაგადებთ აქედანო. ომის დროს მტერს მოუღვავ, რომ არ დამფხანტოს, თუ მტერს გაუშვალავდეო“ მუბლიდან დაბადებული, გონიერი ათინა თავაზით შეხვდა ხალხს, და სანამ უკანასკნელი ხმას ამოიღებდა, მოკლედ უთხრა: „ამ შენს არა სასიამოვნო ბარგს ძნელად თუ ვინმემ მისცეს ფორმა. როგორ შეეძლება თვითონ მას მთელ ჰეყყანას რაიმე ფორმა მოუნახოს, ან და გაიგოს ჰეყყანის ფორმა-გამოხატულება. ჩემი სამეფოსთვის ეგ უკარგისია. კეთილი იყოს შენი გზა.“

ხალსი ჯვარით სკდებოდა; აღარ იცოდა რა ექმნა და დორბლი ისევ აწეულ კალთაში ჩაყრილ მტვერზე უფარდებოდა.

— შენ ყოველისფერს მოწყალების თვალთ შებკურებ, — შინჯა ხალსმა უკანასკნელად და მიმართა შექმნენს აბოლონს, — შეხედე და მიიღე უკანასკნელი ჩემი სიმდიდრე.

— დიახ! — უპასუხა აბოლონმა — ჩემნი ქურუმნი, მხატვარნი და პოეტნი, მაგასაც მოაპყრობენ ყურადღებას, მაგაშიაც ჰპოებენ რასმე საგულისხმეიეროს, განსაკუთრებით-ი კონტრასტების შესაქმნელად, მაგრამ ჩემს სამეფოში მაგის მიღება, მომიტყევე, არ შემიძლია.

— მე კი, თუ მამაშვილობა გწამს, ნურაფერს მტყუცი, ჩემზე მაინც ცუდი აზრის არიან: ეს შენი ძღვენიც თუ მივიღე, მთელი ცა და მიწა ამიყაყანდება, რაც ზნეობრივი და გონებრივი სიღუბეა, მან აიყვანა სამეფოს გასაღიდებლათო. ჩემს ქურდებს გონება მაინც აქვთ... ეს კი, ეს რა არის? — დევიტხა ჰერმესი ხალსს.

აღარ მოგვეშორდები?! — აღწვითაღენ ღმერთები — გადაადე ეს ტილი! არავის უნდა მოგვეშორე თავიდან!

ხალსს გონება დაეკარგა: „ყველაფერი წილეს ყველაფერი დაიკაცეს; ეს კი დამიტო-

ვის სამარცხვინოდ“. ხალსი მივიდა ულუმბოს კიდზე და ცრდილ მიწაზე გადმოყარა, გადმოასხა მტვერი, თხლე, ქუქკი...

ყველასგან უარყოფილი დავარდა მიწაზე. ბრმა ვირმა სუნი იკრა ადამიანის ოფლისა, იფიქრა: აქ ადამიანი არისო. მივიდა და დაუწყო ალერსი: ჩლიქებით შემოავლო ხაზი იმ ადგილს, სადაც უნდა ყოფილიყო სხეულის სხვა და სხვა ნაწილები — ხელ-ფეხი, თავი... ჩაჰბერა სული, სადაც ტუჩები ეგულდებოდა, ბოლოს დაწვა და ძუძუ ჩაუღვა პირში...

და მოხდა სასწაული... ვირმა შექმნა რალაცა ადამიანის მსგავსი.

შექმნილი წამსა ღმერთების მოწყენისას, შექმნილი ღმერთების ფერხთა მტვერიდან, ადამიანთა ოფლიდან და ღმერთების ნაფურთხიდან; შექმნილი ვირის ჩლიქებით, სულ ჩადგმული და აღზრდილი ბრმა ვირის მიერ, დღესა ტრაღიკის გმირებისას იწოდებოდა — ტერსიტესათ; ჟამსა საშინელსა წარღვნისასა — ხამის შვილებათ იყვენ გადარქმულნი; დღეს კი, საქართველოს დაცემის ასი წლის თავზე, ილია ქაქავაძის, დიმიტრი ყიფიანის, დიდაშვილის დროს, სახელი მათი არის . . . . . ლევიონი.

6. ლორთქიფანიძე

ნ ა ლ ვ ლ ი ა ნ ჰ ა ნ გ ზ ი

ქვითინი ისმის... ნალვლიან ჰანგზე
ცრემლს უერთდება გლოვისა ზარი:
მისვენებენ კუბოს მუშისას,
მისვენებენ, მიაქვთ ცხედარი!

სევდის ნიავად დაჰქრის ველად, ცაში ინთქმება
ხმა მწუხარების, ხმა გლოვისა, გულის მგმირავი;
საბრალო მუშა! ბედის გერი, ლუკმისა მონა,
აქ ცრემლს აფრქვევდა — იქ მიელის ცივი საფლავი!
ჰა, მასვენეს, ლუკმის მსხვერპლი, ბნელ აკლამასთან,
უკანასკნელად დააფრქვიეს ცრემლი მდუღარე;
ბედით ბედკრული სხვისთვის ბრძოდა, ანთხედა ოფლსა,
ახლა-კი... ახლა შთანთქაეს ბედშავს ცივი სამარე!
ოჰ! რა გველია, რა მაცდური წუთისოფელი!
ერთსა ახარებს, — მეორეს-კი უღმრთოდ გასწირავს:
ვითომ ნექტარით ჩაიტყუებს უღმრთ კლანჭებში,
შემდეგ შეასმევს მწარე ნალველს... გულს გაუგმირავს!...

ქვითინი ისმის... ნალვლიან ჰანგად
ცრემლს უერთდება გლოვისა ზარი:
მისვენებენ კუბოს მუშისას,
მისვენებენ, მიაქვთ ცხედარი!...

იაკობ გოგებაშვილი

ი ა კ ი მ გ ო გ ე ბ ა შ ვ ი ლ ი

აღმართს დაღმართიც აქვსო,— ტყუილად არ ამბობს ანდაზა.

ჩაგრულსა და უფლება ახდომი ერთი რომ ისეთი შეიღობი არა ჰყავდით, როგორც ჩვენს ერის ღირსეული შვილი—იაკობ გოგებაშვილია, მაშინ ხომ წყალწაღებულნი იქნებოდნენ...

ქართველ მოღვაწეთა მკირე გუნდს იაკობ გოგებაშვილის სახელი ბრწყინვალე შარავანდედით ჰმოსავს...

წელს თრმოცდა სყოთა წაღაწადა შესრულდა, რაც ეს მაღლიანი, ღრმა რწმენისა და მტკიცე მოაზრე კაცი ურის საკეთილდღეოდ მოღვაწეობს...

იაკობ გოგებაშვილი შთამომავლობით გლეხია, სასულიერო წოდების; მამა მისი სვიმონი იყო გორის მაზრის სოფ. ვარაიანის მოძღვარი, დედა—მადანა, გლეხის ქალი. დაიბადა 1840 წ. 15 ოქტ. პირველდაწყებითი სწავლა მიიღო თბილისის სასულიერო სასწავლებელში, შემდეგ სემინარიაში დაამთავრა კურსი 1861 წ. აქედან მთავრობამ კიევის აკადემიაში გაგზავნა. უმაღლესი სწავლის ბრწყინვალედ გათავების შემდეგ გამწესებულ იქნა ჯერ თბილისის სასულ. სემინარიაში მასწავლებლად, შემდეგ სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველად. 1873 წ. ჩამოშორდა სამასწავლებლო ასპარეზს. მისი მასწავლებლობის ხანა იდეურად შესანიშნავია და სწორედ ამ მიზეზითაც ჩამოშორეს სასწავლებელს.

ერის სიყვარულით აღტურვილმა იაკობმა სასწავლებლის გარედ ძაღლინენ გაიორკეცა, დაბრკოლებათ არ შეუღრკა,—ეს არის თვისება შინაგან ძაღლინით აღსავსე ყოველი კაცისა,—და თავისი საადმწებლო შრომა სასწავლო წიგნთა გამოცემით განაგრძო...

იაკობ გოგებაშვილია რომ სახელმძღვანელოების გამოცემა დაიწყო, ქართველებში ანბანიკი არ მოიპოვებოდა, არამც თუ წესიერი სახელმძღვანელო. ამ ნაკლს მიაკეთა ყურადღება იაკობმა და ანბანის გამოცემის შემდეგ, გამოსცა „ბუქნის კარა“ (1869 წ.), შემდეგ „ღელა ესა“ (1875 წ. პირველად). ამას გარდა, როგორც ნამდვილი იდეურ მებრძოლ-მუშაკს შეჭფერის, იაკობი მესამოცე წლებიდან მოყოლებული, სიტყვით თუ საქმით, შეუღრკეცლად და დაუღალავად მუშაობს. ზემოთე დასახელებულ სახელმძღვანელოებს გარდა, შედგენილი აქვს რუსული ენის შესასწავლი წიგნებიც: „Рус. слово“ I—II, მეთოდიკის სახელმძღვანელო, სხვა და სხვა კრებულები; ჟურნალ-გაზეთებში გაფანტულ ვრცელ წერილებს სხვა და სხვა საგნებზე ხომ ანგარიში არა აქვს.*)

იაკობ გოგებაშვილის ღვაწლი, როგორც მწიგნობრისა და მოქალაქის, შთამომავლობის აღმზრდელ-მასწავლებლის, ქართული მწიგნობრობის გავრცელების პირველი საფეხურის და ერში სინათლის გამავრცელებელისა, ფასდაუფებელია და ღირს-სახსოვარი...

ამ ყამად იაკობ გოგებაშვილი 70 წლისაა, ჯანღონით სავეს და ისევე შეუღრკეცლად მომუშავე, როგორც დაიწყო...

ღიღაც, რომ ჩვენს ერს უფლება აქვს ამგვარი შვილით იამაყოს...

ქართველ საზოგადოებას ჰსურდა მისი მოღვაწეობის იუბილეს გარდახდა, მაგრამ ეს თვითონ ღრმად დამსახურებულმა მოღვაწემ—იაკობ გოგებაშვილია—არ ისურვა...

საღამს ვუძღვნით ჩვენს ძვირფასს მოამაგეს, აღმზრდელ-მასწავლებელს და ვუსურვებთ დღეგრძელობა-ჯანსაღობას მთელის ერის საყვეთილდღეოდ და თავისდა სასახელოდ...

ი—ი

*) წელს გამოვიდა ცალკე წიგნად მისი ნაწერების ვრცელი ტომი, რომლის გაცნობასაც ვურჩევთ მკითხველთ.

დასაგლეთ ევროპის ლიტერატურა
ხანა კაპიტალიზმის აღყვავებისა
(გაგრძელება იხ. „თ. და ც.“ № 32)

II

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში რავდენადც სოფელი ცალიერდებოდა, იმდენად მრავლდებოდენ და იზრდებოდენ ქალაქები. 1850 წლიდან მოკიდებული 1890 წლამდის ინგლისის ქალაქთა (რომელთა მცხოვრებლები 100,000 აღმატებოდენ) რიცხვი რვიდან ოცდა სამამდის იზრდება; იმ ქალაქთა რიცხვი, რომელთა მცხოვრებნი 100,000 უდროდენ, — ორმოცდა თოთხმეტედან ას-სამოცდა ერთამდის იზრდება; ხოლო იმ ქალაქთა რიცხვი, სადაც სქხოვრობდა 20,000 მეტი მცხოვრები, გაიზარდა სამოცდა-სამოდან ას-ოთხმოცდა ხუთამდის. საფრანგეთში სოფელი ყოველ წლივ ქალაქთა სასარგებლოდ ხიზნავდა 60,000 კაცამდის; ბელგიაში ათი წლის განმავლობაში (1880—1890) მიწის მუშათა რიცხვი 200,000 კაცით შემცირდა. გერმანიაში ხუთი წლის განმავლობაში მოქალაქეთა რიცხვის იმდენი მოიზარდა ნახევარი ემატებოდა. განსაკუთრებით საოცარის სისწრაფით გაიზარდენ მსხვილი ცენტრები—დედა ქალაქები. ორმოცი წლის განმავლობაში (1850—1890) ლონდონის მცხოვრებთა რიცხვმა ორჯერ იმატა, პარიზისამ— ექვსჯერ, ბერლინისამ—ხუთჯერ.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრის მწერლები და პოეტები თავიდან ბოლომდის ქალაქის მცხოვრებნი იყვნენ. თუ ლიკენსი და ჰუგო უარყოფით შესცქეროდენ, ზოლასთვის ქალაქი სიცოცხლისა და პროგრესის განხორციელება იყო. აი, რას მოგვითხრობს ზოლა თავის კრებულის „ჩემი სიძულვილი“-ს ერთს წერილში: „როდესაც ახალგაზდა დ ლარიბი ვიყავი, ქალაქის განაპირა უბანში ვცხოვრობდი, სულ უკანასკნელ სართულში, ვიდანაც მთელი პარიზი ჩანდა. და ეს დიდი ქალაქი, რომელიც უძრავად და გულოვრილად აღიბეჭდებოდა ჩემის ფანჯრის ჩარჩოში, უსიტყუო მოწმე იყო ჩემის სიხარულისა და მწუხარებისა. მის წინაშე ვიმშვიდი და ვსტიროდი, მის წინაშე შეყვარებული და ბედნიერი ვიყავი; და მაშინ, ოცი წლისა რომ ვიყავ, ვფიქრობდი დამეწერა რომანი, რომლის მოქმედი პირი სახურავთა ზღვა—პარიზი—უნდა ყოფილიყო...

ჩემთვის საჭირო იყო სამი ან ოთხი კაცის შინაური დრამა პატარა ოთახში, ხოლო პარიზონტზე თვალგაღწევენელი ქალაქი—მოუშორებელი მოწმე, რომელიც თავის ქვის თვლებით ამ აღმანათა წამებას შესცქერის“.

შემდეგში ზოლამ ეს განზრახვა თავის რომანს—„სიყვარულის ფურცელი“-ს დაუღო საფუძვლიად.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრის პოეტებსა და მწერლებს უყვარდათ ქალაქი; უყვარდათ მისი უარყოფითი მხარეები, მისი ავალბა და სიბინძურე, გარყვნილთა თავშესაფარები და ნაძირალები. ბოდლერისაებრ მათ ათრობდა სიცოცხლისა და მოძრაობის ელექტრონით გაელენთილი ჰაერი. ვიმეორებ, მათ უყვარდათ ქალაქი, მიუხედავად იმისა, რომ ეს ქალაქი ათასგვარ უშმაწურობითა და საშინელებით იყო აღსავსე.

ბოდლერი, რომელსაც არც კი ჰსურს შეირისხოს «საზიზღარი დედა ქალაქი», ხარბათ ეწაფება უწმინდურ განცხრობათა ფილას და ამ განცხრობაში ეძიებს ახალგაზდობასა და აღმაფრენას.

დიდი ქალაქი მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრის პოეტებს მრავალს ახალს მასალას აწვდიდა. ოთხმოციან წლებში, როდესაც ბერლინი გაერთიანებულ იმპერიის დედა-ქალაქი შეიქმნა, შორეულ პროვინციიდან ამ ქალაქს აწყდებოდენ ახალგაზდანი, სიმღერისა და სახელის მაძიებელნი. ამ მოდგმის ერთმა წარმომადგენელმა, პოეტმა ჰოლცმა თავის ლექსთა კრებულში „თანამედროვე ცხოვრების წიგნი“—საშვილისშვილოდ აღბეჭდა ის აზრნი და გრძნობანი, რომელთაც განიცდიდა ქალაქში ბედლის მაძიებელი ახალგაზდობა. თითო ფეხის გადადგამზე მათ თვალწინ იმუდობოდენ გულშემზარავი სურათები.

დიდსავე ქალაქში აღორძინდა ლირიკის ახალი ფორმა—ქუჩის სიმღერა. ამ სიმღერის აკვანი პარიზის სირაჯხანა ანუ cabaret. მოსიმღერე-იმპროვიზატორთა შორის უნიჭიერესი იყო „შავი კატის“ სირაჯხანის პატრონი არისტრიდ ბრიანი. მის სიმღერებში, რომლებითაც იგი უმასპინძლდებოდა თავისი სარდაფის სტუმრებს, ცოცხლად განსახიერებულა პარიზის ქუჩა თავისი ნაძირალებით—მეძავ ქალებით, აშოღლანებით, ლოთებითა და ქურდებით.

მთელი ეს ამღვრეული ტბორე დღით ჯურღმულვებში იმალება, ხოლო ღამით საშოვარის საძიებლად ედება ბულვარებს... ლექსში „წმ. ღასარეს სასაღმყოფოში“ მეძაიე ქალი თავის აშოლანს წერილსა წერს. მეძაე ქალს ძალიან აწუხებდნენ მისი მდგომარეობა. შესაძლებელია, უიმისოდ აშოლანმა რაიმე ხიფათი აიტეხოს, ვინაიდან ბუნებით დიდგული, გაკვირვების დროს თავის ამხანაგებისაგან პაპიროსის ნამწვეებს არ მოსძებნის ქუჩებზე, სიხოვე „სქელ ანასა“ — სწერს მეძაიე ქალი — მივიღოს თავის მეფარველობის ქვეშ. როდესაც საავადმყოფოდან გამოვალ, გავუსწორდები ანასა: სულ ერთია, ერთნი ვართო. თავს წერილში მეძაიე ქალი ეფიცება თავის აშოლანს, ისევე ნაზად მიყვარხარ, როგორც პატარას მიყვარდა მამა ჩემი, როგორც მიყვარდა ღმერთი. როდესაც პირველად ვამბობდი ჩემს აღსარებას წმ. მარგარიტას ეკლესიაში. ხანდისხან ბრიანის სიმღერებში გამოსქვივის „ყოფილ ადამიანთა“ ცხოვრების ნათელი სურათებიც: აღწერილია ქურდებისა და მეძაე ქალების რომელიმე სადღესასწაულო სერონობა; ეს სერონობა თავდება დიდებულ ნადიმით. ხანდისხან მეომრული კიენაც გაისმის; მოუწოდებენ მღირდებისა და მწვდლების გასაყუტად, საქურღლად და ნაქურღალის გასაკოფად: ისმის ხოლმე ანარქისადმი მოწოდებაც.

ქალაქის კულტურის გამოჩენილი მომღერალი ბელგიელი პოეტი ვერპარნია. ამ პოეტმა თავის კრებულს „სოფელნი-მისეჩესანი“ მეორე კრებული „რეაფეს-ქადაქება“ მიუძღუა. ამ კრებულებში ვერპარნმა დახატა ქალაქის, ქუჩების, მაღაზიების, ამოძრავებულ ქარხანების აჭრებულული სურათი. ზოგს ლექსში ვერპარნმა ქალაქის მფლობელი ორი გმირის სურათი დახატა. ერთის მხრივ მსხვილი მწარმოებელი, რომელიც სიჩუმით მოკლულ თავის კაბინეტში სწყვეტს „სამეფოთა და გემთა ბედ-იღბალს“. სავარძელში მოკუხული, იგი ხაზავს რიცხვთა კოლონას, ხოლო აზრით შორს სადღაც პტერენს: ბატავიაში, კოლომბოში, კაშტადში, ჩინეთში... სისხლის მწოველ ობობასაგან დაქსელა მან მთელი ქალაქი და მისი ოქრო ჯაღოქარი ანდამანტით იზიდავს ღარიბთა შეძლებასა და სხვა სიმღერდეს. მაგრამ მის ფეხთა ქვეშე უკვე აღმფოთება მწიფდება. კაპიტალისტური

წარმოების ორგანიზატორს გზას უჭრის სახალა-ხო რევოლიუციის ორგანიზატორს. ხალხის საუკუნოებითი ტანჯვანი მწაგვრელთა მიმართ შეურაცხებელ მტრობად შეგუბდა მის გულში და „მისი აზრი ცოცხალი, ვალუშილი, სურვილისა და ვნებათაგან ჩამოქნილი“ ქუჩებსა და მოედნებზე უკანასკნელ ბრძოლისათვის მოუწოდებდა მეშათა ხალხს.

და ბრძოლაც იწყება.

ერთ-ერთ ლექსში ვერპარნი აღწერს დელა-ქლოაქის აჯანყებას. დღე დაღის ხმაზე იღვიძებს დამონებული ხალხი. ქუჩები მსურაფელ იფინება ბარიკადებით. თოფის გრიალს მარსელიეზის ჰანგები უერთდებიან. ერთი გმირული შეხლაც და ხალხის გამარჯვებაც დაგვირგვინებულა...

(შემდეგი იქნება)

ბეტრე დაღვაძე

ნატო გამუნია-ქაგარლის გარდაყვალემის გამო

(მცირე შენიშვნა)

ძირფასი ნატო აღარა გვყავს! დიად, აღარა გვყავს ის ადამიანი, რომლის სახელთანაც შეერთებულია ჩვენი ვანახლებულ სცენის ბრწყინვალე ხანა, ხანა აღორძინებისა, ხანა დაუზოგავი და გაბედული შრომისა.

სწრაფმა სენმა უღროგოდ და უცაბედად გამოგვაცალა ხელიდან ნიქიერი და ჩვენი სცენის ჰირისუფალი მსახიობი. მისი დაკარგვა ჩვენს სცენას შესამჩნევს დაღს დაასვამს, ღიღს ხანს აღორ გვეყოლება შეუდარებელი „ხანუმა“, „ფროშარი“ და სხვანი.

ნატოს დამსახურების აღნუსხვას, მის მნიშვნელობის განმარტებას ამ ხანად არ შეუდგებთ. იგი ყველასათვის ცნობილია წარსულ წელს გამართულ 30 წლის მოღვაწეობის იუბილეთი.

მისი სხვანა რომ უკედავ ცყოთ, საქიროა ყურადღება მივაქციოთ ერთს გარემოებასაც, — სახელდობრ: განსვენებულს ნატოს, ასიკო ცაგარლის მეუღლეს, უნდა ჰქონოდა ყველა მისი პიესები ორიგინალური და ნათარგმნი.

ქარ. დრამ. სახ. გამეგობა მოვალეა მოითხოვოს ყველა ნაწერები ასიკოსი. აღნუსხოს და თავის ბიბლიოთეკაში მოათავსოს ჯერ შესანახად და მერე, როცა მოახერხებს, გამოსაცემადაც.

Handwritten signature

ა. შანშაშვილი და ი. გრიშაშვილი

შემოდგომა

შემოდგომის ქარი ჰჭრის...
 სველით სავსე წვიმა სტრის
 და სოსანი მწარედ სტირს,
 მისცემია ველი ძილს...
 შეუსუსტდა ფერი მტილს,
 მოსთქვამს შაში მუხის ძირს:
 კორდს არიღებს დავსილს პირს.

სულის კენესა ჰხდება ტყეს.
 სუ!.. ცრემლები სცივია ხეს.
 შეელის ნუკრი ღამეს ბნელს
 შორს გაურბის სალსა კლდეს.
 გამხმარ შტოსა ვინა სტეხს?—
 გრივალთა მთებში ეს.
 სტვენს, სისინებს, ზატყით ჰპერს...
 სცივა მდელოს... სუსხი სცემს!

ა. შანშაშვილი

ვკვლები... ვაიბე!..

მნათობი საღ-მთებს მიეფარა, მაისის დილავე,
 მწუხრის სამსხვერბლოდ გადიშალა შენს ფერხთა ქვეშე;
 ღრუბელითა სრიალს ვერ გააპოვ, ვერ დამიჩრდილავე,
 პიმი გლოვისა არ არსებობს ჩემსა გარეშე.

მო, მანუგეშე!

მთაო, მალალო!
 თავისუფალო,
 მაგრამ საბრალო...

მო, გამიღიმე!

ამური ცელქი შენს სამოთხის მკერდზე დავკარგე,
 ჰანგად ჩამოვქმენ აპოლონის ფერადი ქნარი;
 მე შენს ტუჩებზე საუკუნო კოცნა მოვქარგე,
 კოცნა უმწიკლო, ვით უსაზღვრო მგონის სიზმარი.

ფოთლებ შემხმარი

ხე, ალვისა ხე,
 ვით შენი სახე,
 გულს ჩავისახე,

ავაციმციმე.

მე ყვაილი ვარ, ზღვის ყვაილი, სნეულად მყოფი,
 ვსქენები და მხოლოდ საღარდულად თან ის მიმყვება,
 რომ ვერ ვიმრავლე, ვერ დავსტოვე ჩემი ნაყოფი,—
 იესო, ღვთის ძეგ! მაშ ჩემ შემდგომ ვინ, ვინ დარჩება?

აგერ ოცნება

ეტლს მოაქროლებს:
 მე აქ მამბოლებს,
 შენ გაგიყოლებს.

ვკვლები... ვაიბე!

ი. გრიშაშვილი

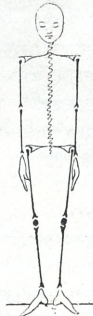
მიმიკა

III

დეტალური განხილვა სხეულისა და მისი ასოების მოქმედებისა კანკებზე

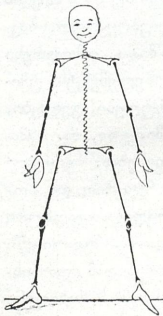
როცა ფეხზე სდგხართ, — კანკები სწორეთ გადაა — ქუსლები ერთმანეთზე მოტეხული, — სხეული დამყარებულია ორადე ფეხზე (ფიგურა 5), თქვენ მიიღეთ მდგომარეობას, რომელიც ჰქონხვს:

თავდაღობას,
მორცხვობას,
შშვილობას,
პატეისცემას,
სიწყნარეს,
უმოქმედობას,
სახატეეტეო ცდას.

ფიგ. 5

ფეხზევე — სხეული, დამყარებული აგრედვე ორივე კანკზე, მხოლოდ ფეხები გაწეული (ფიგ. 6), გაძღვთ შეხედულობას:

ფიგ. 6

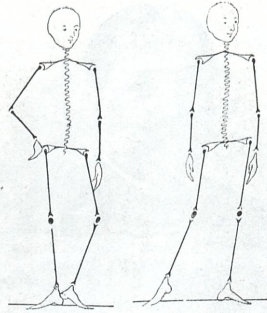
შეზღვეურნისს,
ცხნოსნისს
შშივე ტვირთის შვიდველისს,
ვეუღარულ ადმიანისს,

საერთოდ ასეთ ადმიანისს, რომელიც დახეულია შშივე ტვირთის ზიდავს.

ასეთადე მდგომარეობა, როგორც ფიგურა 6 იმ განსხვავებით, რომ სხეული, ტნი ცოტათი მოხრილია (ფიგურა 7), ჰქნიშხვს:

დადაღვას, სიბერეს,
სისუსტეს, სიმოვარდეუს.

საერთოდ ასეთი მდგომარეობა ახასიათებს ადა-

ფიგ. 8

ფიგ. 9

მიანს, რომელსაც ეშინიან თავის სხეულის თანსწრობობის დაჯარგვისა.

როცა ფეხზე დგხართ, სსხვადღობისკენ შირიბარუნებუელი, ორივე ფეხით იატაკზე დაბჯენილი, — შგრამ სხეულით მხოლოდ ერთს კანკზე დამყარებული — შში მიიღეთ ბუერად გრადიფხულს მდგომარეობას და ბუერად სათლად გამოსახულს.

უთქვათ, თქვენ ელანარაკებით თქვენს შარტნიორს, რომელიც სდას თქვენს შარტნივე, თქვენი სხეული კი დაბჯენილია მარჯვენა ფეხზე, ე. ი. თუ თქვენი სხეული დაბჯენილია იმ კანკზე, რომელიც მოქმედებისაკენ არ არის (ფიგურა 8), თქვენ ჰხატეთ ადმიანს, რომელიც გულგრილად იცდის ან კიდე გულგრილად იხმენს. შირიქით, თუ თქვენი სხეული დამყარებულია იმ კანკზე, რომელიც მოქმედებისაკენ არის, ე. ი. თუ ელანარაკებით თქვენს შარტიორს და ეს შარტიორი მარჯვენა სდას და თქვენი სხეულიც მარჯვენა კანკზე არის დაბჯენილი, დამყარებული, როგორც სურათსკა ნახვევები (ფიგურა 9), თქვენ მიიღეთ მდგომარეობას, რომელიც ჰქნიშხვს:

ეურადღებს,

ატეორ მონაწილეობის მიდეგას დაშარკაი.

თუ, როცა სსხვადღობის ან კიდე თქვენი შარტიორს ელანარაკებით, თქვენი სხეული დაბჯენილია ორივე ფეხზე, რომელიც იმეფიების ერთს სწორე სსხვზე (იხიდე ფიგურები 5 და 6) თქვენ გაქვსთ ნაკლებ გამოიმეტეველი და ნაკლებ მოუხერხებელი, რდაგან თქვენ არ შეტეძლებათ წაწ-წაწაშიწით თქვენი სხეულით წინ შუან შშიშრად; რდაგან შეიძლება ადეღვად დაჰკარგეთ თანსწრობობ ტახისა.

შირიქით, თუ თქვენ ერთ ფეხს წინ გასწეეთ, შში თავსუფლად, შშიშრად შეტეძლებათ თანსწრობობს მიხერა-მოხერა, წინ და შუან დაწევა, არც თანსწრობობას დაჰკარგათ და შშიშრად უფრო მეტი ძალა და უფრო მეტი შშიშრადილება ექნათ მაყურებელზე.

გიორგი ჯაბადარი

ბრიუსელი (ბელგია)

ილია ჭავჭავაძის სსოვნისა

ხვალ, 30 ავგისტოს, საღამოხანზე, სამი წელიწადი შესრულდება, რაც ჩვენის ქვეყნის მოამბეც, ცისა და ქვეყნის შორის მოსაუბრეს, ერის წყულებით ტანჯულ-გვემულს და მარად ჟამს სამშობლოს დაწინაურებაზე მზრუნველს—ილია ჭავჭავაძეს—შუბლი გაუფიქრეს... უგუნურება აღიმათა გონიერების წინააღმდეგ, სიბნელე—სიწათის დასაჩრდილავად, სიკვდილი—სიცოცხლის დასათრგუნავად, მაგრამ დიდბუნებოვანმა ადამიანმა, ზენაარი მადლით ცხებულმა კაცმა სიკვდილითა თვისითა საუკუნო სიცოცხლე დაიმკვიდრა თავისი ერისა და იღვით მებრძოლი ყოველი ადამიანის სსოვნაში...

დღეს, ჩვენის დაბეჭდვისა და იღვურად განქარწყლების ხანაში, დღეს, როდესაც ჩვენის ქვეყნისათვის შეუღრდელი მუშაკებია საჭირო, რასაკვირველია, უმეტესად საჭიროა ილიას სხეულებრივი სიცოცხლეც; მაგრამ მისი სული ხომ უკვდავია, მისი სულის კვეთება ხომ კიდევ ყურს უგდებს თავის ქვეყნის „ძარღვის ცემას“!.. ილია მთელის თავისის სულიერი მისწრაფება-ლტოლეობით ხომ სამარადისოთ ჩვენს შორისა!..

ამიტომ, ვისაც ცოტათი მაინც აფიქრებს ჩვენის ერის აწინდელი მღვდმარეობა და მომავალი, ვისაც სწამს თავისი ხალხოსნობა, — იგი ილიას სხოვნას არასოდეს არ დაივიწყებს და მისს იღვებს ერის გულში შინგი-შიგან გაიტანს...

ილია არ არის მკვდარი...

მკვდრად იგი თქმულა ვისცხ ჯქ სსხელი არ დაწეხა; დიდი ხანია გვიანდერძა თვითონვე ილიამ...

იაპონური თეატრი და ხელოვნება

(შობაბეკილევანი)

თუმცა იაპონელებმა ზედმიწევნით შეისწავლეს ევროპული ტენიკა, სამხედრო წესრიგი, საერთოდ კულტურა და მშენიერად სარგებლობენ ამით, ევროპულ პოეზიას ჯერ კიდევ ვერ შეგუებიათ. საუკეთესო მოტივები, რომლითაც აღტაცებაში მოვდივართ, რომლითაც ვსაზრდობთ და ვამაყობთ ჩვენ, იაპონელებისათვის გაუგებარი და უინტერესოა. იაპონურ თეატრში „ჰამლეტი“ მაგიერ ხედავთ „ჰამლეტიდან“ გადმოკეთებულ, ადგილობრივ ცხოვრებასთან შეწყობილ, იქაური ელემენტებით შეზავებულ პიესას, რომლის მომქმენდნი პირნი სულ იაპონელები არიან და არა «ჰამლეტი»...

იაპონელებს ისე ეჯავრებათ ევროპული პიესები და თამაშობა, რომ თუ რომელსამე მსახიობს შეეცყო ევროპულ ხელოვნების, გავლენა, დასცინას, უკიჟინებენ, თუნდაც ძლიერ გამოჩენილი მსახიობიც იყოს.

რავდენადაც სასცენო ტენიკაა მაღლა იაპონიის თეატრში, იმდენად დრამატიული ხელოვნებაა დაცემული, და თითქმის მთელი რეპერტუარი შესდგება გულმბრკევილო, ბავშურ პიესებისაგან, რომლებშიაც უმთავრესი ადგილი ცრუ ისტორიულ ელემენტს უჭირავს: ჟინკები, აღქ ჯები, ავ-სულები, გვიშები, ჯადოქარები და ეცკვა-თამაში, —აი, რა აკმაყოფილებს იაპონელების გემოვნებას. ყოველი პიესა უსათუოდ სიკეთის გამარჯვებით და ბოროტების დამარცხებით ბოლოვდება. იაპონური პიესები. შინაარსის მიხედვით, ორი გვარისანი არიან: თანამედროვე ცხოვრებიდან და ისტორიული. თანამედროვე პიესაში მსახიობნი ჩვეულებრივად სხედან და ბასობენ, ისტორიულ პიესებში-კი პატეტიური ელემენტი იქერს ადგილს: მსახიობნი არა ჩვეულებრივის ხმით ლაპარაკობენ და არა ჩვეულებრივ მიმიკას მიმართავენ ხოლმე.

წარმოდგენების დროს უკრავენ სხვა და სხვა ნაქორნალურ საკავებს. დამკვრელნი ავანსცენის გვერდებზე არიან კულისებში. როდესაც დრამატიული ან პატეტიური ალაგი მოაწვეს, დამკვრელნი საცოდავის ხმით წამომღერებენ. მათ არც მსმენელნი ჩამორჩებიან ხოლმე და ყვირილ-მახალით უპასუხებენ.

მოქმედ პირთ გარდა, სცენის სიღრმეში მუდამა სდგას 3—4 კაცი; ერთი მათგანი სუფლიორია; ყველანი შავად არიან შემოსილნი. როდესაც საჭიროა რომელიმე მსახიობის დახმარება, ვსთქვით ვინმე მოჰკლეს, შემოსილნი წამოვლენ და გააქვთ კულისებში.

მსახიობი ქალნი ძლიერ ცოტანი არიან; სულ 15—20 წლის წინედ გამოვიდნენ სცენაზე და აქამდის უბრალო როლებს ასრულებენ, მეთაურ დრამატიულ როლებს მუდამ კაცები ასრულებენ.

ტენიციის მხრივ იაზონური თეატრი საუცხოვოდ არის მოწყობილი: თითქმის ყოველ თეატრს აქვს მბრუნავი სცენა, რის გამოც შესაძლებელია რვედენიმე მოქმედებანი პიესის უანტრაქტოდ შესრულება. დეკორაციები და მოწყობილება მდიდრულია და საუცხოვოდ შემუშავებული: ყოველ მსახიობს აქვს საკუთარი საპირფარეო ოთახი, სადაც ჰკიდია სარკე და გამოყვანილია მიღებოი ცხელი და ცივი წყალი.

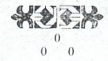
თეატრები ერთგვარად არის აშენებული, არის ლოყები, პარტერი და ბალკონი გალერითი. პარტერი ჩაღრმავებულია 3/4 არშინამდე და დაყოფილია უჯრებად, სადაც 3—4 მაყურებელი ეტევა. სკამები სრულიად არ არის მიღებული; ისინი შემოაქვთ ევროპიელებისათვის, რომელთაც მხოლოდ ლოყებში სხდომის ნება აქვთ: იატაკზე დაფენილია რბილი ფარაფგი და ყოველი მსმენელისათვის დასაჯდომად ბალიშებია დაწყობილი. შესასვლელში სტოვებენ ზევითა ფეხსაცმელს (ხის ქოშებს). ევროპიელებს-კი რბილ ტილოს ახვევენ ფეხზე. პარტერიდან ავანსცენაზე ორი მხრიდან ხილია გადებული, საიდანაც სცენაზე აღიან მსახიობნი. ფარდა ძლიერ თხელი ნაქარგი ან დახატული ტილოა. ფარდას ავანსცენიდან გასწევნ და დახურავენ მუშები. ადგილებს ფარები ყველასათვის ხელმისაწვდომია მხოლოდ ევროპიელებს კი მეტს ახდევინებენ.

წარმოდგენები იწყება დღის 11 საათზე და თავდება ღამის 11 საათზე. 5 საათამდე თანამედროვე ცხოვრების პიესა მიდის, ხუთი საათის შემდეგ ისტორიული.

თეატრის წინა ფარდული მშვენივრად არის შემკული ყვავილებით და დროშებით, რომლებზედაც პიესების სახელები აწერია. თეატრის წინ დიდძალი ხალხია შეგროვილი.

სქამენ იქვე, სმენ; მუსიფოზენ და დროს ატარებენ. შიგ თეატრშიაც კი სმენ, სქამენ, თამბაქოს ეწევიან, ან და ბევრსა სძინავს ანტრაქტებში, რომლებიც ძლიერ ხანგძლივია. ერთი სიტყვით, თეატრს იაზონიაში ისეთივე დანიშნულება აქვს, როგორც ევროპაში „Cafe“-ებს. როგორც ევროპიელი მიდის კაფეში ოჯახობით დროს გასატარებლად, ისე იაზონელი თეატრში, და ასეთ პირობებში არა მგონია თეატრმა წმინდა ხელოვნების ტაძარის ხასიათი შეინახოს...

სოგოლი

უღაბნის ვეგდე, გულ-დაკოდლი, შორს სამშობლოსგან სული მზდებოდა. გვერდთ არვიან მყვანდა, ვერც ვის ვუძახდი, სიცოცხლის ძაფი უხმოდ სწყდებოდა. სულს მიხუთავდა ცხელი ჰაერი, შავი ბურუსი გარს მომხვევდა, სიკვდილთან მებრძოლს უქანასწენელ წუთს მხოლოდ ერთი რამ მენატრებოდა. ეს ნატრვა იყო, რომ ერთი წუთით ვისმეს დაეტკო ჩემ ყურთა სმენა: ჩამოეძახნა მომაკვდავისთვის— ჩემი ტანჯული სამშობლოს ღებნა!

სევდია

უ ე ნ მ

ქალაქის ერთს უბანში, მძიმე აღმართს შესდგომოდა გამხდარი, გაძვალ-ტყავებული, ზურგ-დაიარაგებული, ჩლიქებ-დამტვრეული ცხენი და მთელი თავის ძაღლონით სწევდა ძაღზე დატირათულს „ტაქას“.

დაგლეჯილ-შუქვიან ტანისამოსიანი, გაქონილ ქუდიანი, დაჯღანულ ჩუსტებიანი პატრონი ყოყინით მოჰყვებოდა და მალ-მალ აღვირს ამოჰკრავდა ხოლმე, ხან-კი შოლტს გადუტყლავებდა.

შისივანე დამწვარ სახეზე უსიამოვნება ეხატებოდა, რომ ცხენს უქირდებოდა და ბრაზი მოსდიოდა: ფეკილით გაგანგლულ დამწვარ პირისახის ოფლს მალ-მალ იწმენდდა და თან უშვერ სიტყვებით იგინებოდა.

ცხენი უქანასწენელ ღონეს ხმარობდა, რომ აღმართისთვის აესწია, მაგრამ ღონე-მიხდილი ზედიზედ ეცემოდა წინა მუხლებით წვეტიან ქვებით მოკირწყულულ ქუჩაზე; ამით უმეტესად

აბრაზებდა თავის პატრონს, რომელიც სიმკაცრით შოლტს ახურებდა...

დაღლილ-დაქანცულმა ცხენმა ველარ შეუძლო ტვირთსა და შუა აღმართში დაეცა. საცოდავად უყურებდა გამწვლელ ენა მტკველთ, სიბრალულს ელვოდა, შველის უცდინო... დამონებული სახე ნაღვლიანი თვალებით ისე მწარედ გამოიყურებოდა, ქვაც კი სიბრალულთ ადაღადდებოდა...

მაგრამ პატრონმა უარესად დაუწყო ცემა ჯოხით თავ-პირში!.. ცხენმა შეხედა პატრონს ვედრების თვალით და უცებ შეინძრა წამოსადგომათ, მაგრამ ღონე-მიხილი, მოსართავებით შეწურთული, კვლავ დაეცა და გამწვლელთ მიაშტერა მუდარების გამომატველი თვალები... თითქოს შეგლას შესთხოვდა...

ხალხი გულგრილად გვერდს უქცევდა!..

პატრონი ძალზე იღანძვებოდა, გარს დასტრიალებდა, ხან კუდით სწევდა, ხან აღვირს კბილებში უხერხიდა, ხან დაუდევრად სცემდა, მაგრამ ცხენი მაინც ვერ წამოეყენებინა.

გაბრაზებულმა პატრონმა უფრო მეტის სიანხლით დაუწყო თავ-პირში ცემა... ამ დროს მოუახლოვდა ვიღაც მანდილოსანი, გამოსტაცა ხელიდან შოლტი და თვით პატრონსვე დაუბრუნა მოთქმით: „აბა, თუ კარგია, შე მხეცო, თავ-პირში ცემა?!..“ დაუძახა პოლიციელს, გამოემცნაურა, როგორც პირუტყვთა მფარველ საზოგადოების წევრი და ცხენი გამოახსენებინა...

წამოღდა საბრალო ცხენი და თავის მფარველს შეხედა მადლობის თვალით; როდესაც მანდილოსანმა სახეზე ხელი დაუსვა, ცხენმა ენით ლოკვა დაუწყო, თან ორი დიდრონი ცვარი ცრემლიც გადმოჰყარა!..

ცხენმა დიდხანს ვერ შესძლო ფეხზე დგომა, ისევ გახურებულ მიწაზე დაეცა; გადასდო თავი, გაიქნა ფეხები, ღრმად ამოისუნთქა, ფიცხლავ გაიბერა, თვალები მანდილოსანს გაუშტერა და გაშეშდა.

დალია სული უერო მუშაკმა მძიმე მუგორგი ფოცხოველი

უ უ უ უ ნ ა წ ე ი მ ა ს

ოხ, რა მიყვარხარ, უუუუნა წვიმავ, ოდეს ძირს აფრქვევ ციურსა ნამსა; და გველვით გამხმარ გახოკოდ ველსა შენ მადლით აძღობ, აცოცხლებ წამსა...

. . . მე მაშინ ვხარობ.

*

მაგრამ შენს ნაცვლად როს მოვა სეტყვა, სასტიკი, მკაცრი, შეუპოვარი, ჩალეუწ-ჩარგევას ყანებს და ვენახს, გლოვობს ბუნება... ვითარ შეილ-მკვდარი, . . . იმ დროს ვმწუხარობ!

გ. შიხიანი

მ. მ. სადოციკი

(† 26 ივლისს 1910 წ.)

ძაბით უმოსილი რუსეთის სიგნა ჯერ კიდევ ვერ შეირგებია თავის ერთგულ ზიროსის დაკარგვას, როდესაც საუკუნოდ უნდა გამოეთხოვოს მეორეს, ზირელსვით ერთგულს და ჰატისასნს მუშაკს.

ჯერ კიდევ წელიწადი არ გასულა ვ. ფ. კომისარჟიესკაის სიგელიანს შემდეგ, და აი ახლას ხელფანების ტაძარი ჰეარგავს მუორე შეუდარებელ ქურუმს მ. ზ. სადოციკის.

მახედა ზროვის ძე სადოციკი (ერმოლოვი) დაიბადა და გაიზარდა მოსკოვში 12 ნოემბერს 1847 წელს. თუმცა, თვალების ავადმყოფობის გამო, საშუალო სსწავლებულად არ დაუმათვრებია, მაგრამ საზავიეროდ მშენიერი საშინაო განვითარება მიიღო.

შამა მისი ზროვი სსწელ-განათქმული მსახიობი იყო. მის სსწლში ხშირად იგრიბებოდენ ასეთი გამოქნილი მწერლნი და მსახიობნი, როგორც ა. ოსტროვსკი, გრიგორიევი, სსწლტაოვო-შეღრინი, ზისემსკი, ზოტკინი, შეი, ფეაღაზოვი და სს. რა-

საკვირველია ასეთ წრეში ყოფნამ ძლიერ შეუწყო ხელი ახლგაზღად საღვთის განვითარებას. ჯერ კიდევ ოცის წლის არ იყო, როდესაც თამაშის ოსტრავსკის ნაქმში „СВОИ ЛЮДИ—СОУЩЕМАЯ“ ში პირობებისაა რომელი. დებიუტის საუკეთესოდ ჩაირა და საღვთის ჩარიცხვის მოსახლე „МАЛЫН“ თეატრის“ დასში. შემდეგ თითქმის უკანასკნელ წლამდე არ დაშორებია იგი სცენას, რომელსაც მუყაითად და პატონისად ემსახურებდა 40 წლის განმავლობაში.

საუკეთესო როლები ჰქონდა ოსტრავსკის ნაქმში. აქ საღვთის მუდარებელი მისხიობი იყო.

1893 წლიდან საღვთის მიიწვიეს დრამატულ ხელოვნების მსწავლებლად მოსკოვის საიმპერატორო თეატრალურ სსწავლებელში. მუშაობდა 1895 წლამდე და სცენისთვის ბუფრი სსიჩადგო ახლგაზღად გაწერისა ამ ცოტა ხანში. იმისი სწავლების მეთოდურ ისეთავე საინტერესოა, როგორც თითო საღვთის პირობებს.

„არსიდან არ ახერხებდა, როგორ უნდა თამაში, ამბობს ბ. ნ. ვასილიევი, „МАЛЫН“ თეატრის უფროსი მისხიობი.

— მე გავისწავრებო, როდესაც კი სწავრად დაინახე—ამბობდა მ. საღვთის—თქვენი სწავლება კი მე არ შემიძლია. გაცხ უნდა ემსახურე და გრძობდეს მას, რაც ასურათებს; (ჰესავს). მე რომ ჩემი თამაში განვიხილო, მაშინ თქვენ წამოაძვო და ორი საღვთისი განვიხილო.“

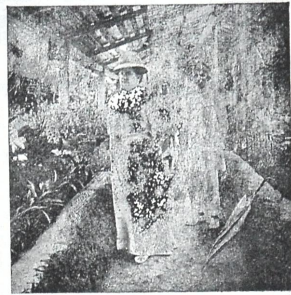
უფრო მხრავ განვითარებულმა საღვთისმა, თავისი დეწლი დატერატურისაც დასდო, მას აქვს მთელი ორი ტომი მითხრობების, ეტოუდების, და ეკიპისის. მისი მითხრობები იხადევენ ადამიანს შეუდარებელი ჰუმორით; მშენიერი ენით და კონტრასტით; იმისა საკვების (ОСТРОУМІЕ) განიჭილი იყვენ ნაწიბითა შირის. უფრო მუმიხვევისათვის მას მხდა ჰქონდა ეპიგრამა.

თუმცა ძლიერ უყვარდა ხუმრობა, მაგრამ თითხნაც არ ვაფრდებოდა, როდესაც სსხმრობა რსიმე მუმიხვევდენ; მაგალითად, მას ძლიერ უყვარდა თამაშის წევა. სცენაზე გასვლის წინ „მუნდშტუეს“ საპირფარეოთა თამაში სტოუებდა; ამხანაგები გუტნიდენ ბამბით; საღვთისი გამოსვლისათხანაგე „მუნდშტუეს“ მოავლებდა ხელს და ბამბით გტუნილს რომ სსხვად, სიცილით იტოვდა: „რა დაწინაგები არან, გუტენით ვიდევენ“.

მშენიერი ამსხვავი, კეთილ-სიხდისიერი ადამიანი, საღვთისი მუდამ სიდილობდა ამხანაგებში

შუღლისა და მტრობის მოსაზრებას; იგი დიდხანს აერთიანებდა სცენის საუკეთესო მოღვაწეებს; მაგრამ უღმობულმა სიყვდილმა 28 ოქტომბრის ბოლო მოუღო ამ სსხვადიო მისხიობს, დატერატორს, მსწავლებელს და დასამიანს, რომლის სსხვად სსუფრად დარჩება სცენის და ხელოვნების უფროს მოყვარული-სთვის.

კორდელი

მოგზაური ქალი კორსინი, მეზაღ და მსახური.

ქ. ნ. ა. კორსინის რეჟიშების ვიში

28 აგვისტოდან 8 სექტემბრამდე თბილისის სსხვინო თეატრში, სსხვადამქილი რუსი მოგზაური ქ. ნ. ა. კ. ო. რ. ს. ა. ს. ა. წავითხვს ადგილად გასაკებ გეოგრაფიულ ლექციებს. ლექციების შინაარსია—ქ. ნ. კ. ო. რ. ს. ა. ს. ა. მოგზაურთაბის შობაგლი-ლებინა. ლექციების პირობა: აგრადიოა, ინდოეთი, ეკვადორი და ნუბია, ახალი ზელანდია, მექსიკა, სიცილია, ტანსინია და სსხვ. ლექციები დასურათებუ-ლი იქნება მშენიერი ბუნდაფანი სურათებით, რომელნიც ხელოვნურად არის გალაღებული და დაფრადებული თვით ქ. ნ. კ. ო. რ. ს. ა. ს. ა. ხელმძღვანელობით. ქ. ნ. კ. ო. რ. ს. ა. ს. ა. ამ ლექციებს ჰკითხულობდა რუსეთის სსხვ. და სსხვ. ქალაქებში, ამეროვას და სფერსკეტში და უკვლავ დიდი პტოვი დაიმსახრა.

ქ. ნ. კ. ო. რ. ს. ა. ს. ა. სტუმრად ეწვია ლეკ ტოდსტოის „თანია პილიანიაში“ და იქ წუკითხს უგროვილ მისალოა ნაწეუტები. ლეკ ტოდსტოის ძლიერ მოწონა მისი ნაშობი და, აი, რა წერილი მისწვდა ქ. ნ. ა. კ. ო. რ. ს. ა. ს. ა. ს. ა.:

„გულეკითალი ალექსანდრე ალექსანდრეს ასული! დიდად მოხარული ვარ გამოვსიქვს ჩემი აზრი თქვენი მოღვაწეობის შესახებ, ძლიერ მადლობელი ვარ, რომ გვესტუმრეთ და გაგვანათო თქვენგან შეგროვილი ვებრთელა მსალები. თქვენ იცით ჩემი აზრი

ა. კორსინი და ლევ ტოლსტოი მეუღლით

მის შესახებ, თუ რა მნიშვნელობას ვაძლევ ასეთ ზნაულობურ ლექციებს—სხვა ტომის უფაფ-ცხოვრების და რწმენის განხილვას—ხალხისთვის, რომელსაც სელამოკლეობის გამო არ შეუძლია გაავსო უფკლოაუე წიგნებიდან. თუ ამ ცნობებს ისმენენ და იგნებენ ისეთ მშვენიერად დასიურთაბუღეს, როგორც თქვენა ბუნდოვანა სურათობა, და ისეთ საინტერესო გარკვევა-ასწნით, როგორც თქვენა ლექციებო, მაშინ ეს ცნობებო მშვენიერად დასიურთაბუღათ ხალხს და ამიტომ სრულად დასაწყურწმობთ თქვენს მოღაწეობას და ვუსურვებთ ძლიერ გავრცელებას ხალხში.

გულწრთელად ჰატეისტენით **ლევ ტოლსტოი.**“

ეს წერილი საჭარბისა იმის ვასკება, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ხალხისთვის ქ-ნ კორსინის ლექციებს. მათ უმეტეს, რომ სტატო ქადაქის პრესის აწრთო ქ-ნი კორსინი მშვენიერად მკაფიოდ დაზარკობს და სურათებს აწეობს გამოცდილი მოსკოველი სელასინა (დემონსტრატორ) ძლიერ ელექტრონის განათობის შემწეობით.

ქ-ნი ა. ა. კორსინი თბილისშია დაბადებული; იგო ქალა გენერალ-ლეიტენანტის ვიკარისტის, რომელიც კავკასიის ნამუსტანაის დიდის მთავრის მიხეილის დროს დასრულებდა კავკასიის დაქვის საინტენანტო უფროსის თანამუსმის თანამდებობას. ქ-ნმა კორსინიმ უნდაკლბაღეური განათლება მიიღო, ავემთიდაწეო იგო აწრდებოდა ხსნ ზარბში, ხსნ ინგლისში. სხვათა შორის, დასამაჯდა ვადობის გურის განთქმულ მომღერალ ქალთან ზოლიან ვა-არდო-გარსიასთან; შემდეგ შეისწავლა სელათუნების ისტორია იტალიაში. იგო კარკად იტნობს მთელი ქვეყნის არქეოლოგეურ ნამუსებს; მშვენიერად იცნს და დაზარკობს რვა ენაზე. იცნს: რუსული, ზოლო-ნიური, ფრანგული, ინგლისური, გერმანული, იტალიური, ესპანური და ჰორტუგალიური.

ყრუ სოფელი

სტენებო ვ სურათათ გლეხთა ცხოვრებიდან.

გოგია. რაც დაგვემართება, დაგვემართოს. მთელ ჩვენს სიოცხლში მის საწველ ფურათ ხომ ვერ დავრჩებოთ?! ახალი არჩვენი რომ იქნება, ყველამ ერთხმით დავიძახებო: „არ გვინდა, არ გვინდა და მოგვაცილებენ, მა რა იქნება.“

ხმა ხალხიდან. თუ ყველანი ერთი პირის ვიქნებოთ, არც მისი გამოცვლა გავვიქრებო.

1 ახალგაზ. (აივნისიდან) შენ დიდი ეშმაკი კაცი ხარ, სეფე. არა, ერთი ის მოყვიე... ქერიც ფროსიკოს რომ მიადექ ერთ ღამეს. როგორც ვადმოგვეცეს, ვიფრინეს არა? (სიცილი)

სეფე. (დარტყეხილი) ერთი თქვენც რომ გიყვართ ასეთებს ვამოგონება, ბატონო! ამ პატიოსან ქალბატონებს მართალი ეგონებოთ.

2 ახალგაზ. (ივანის) არა, ტყუილია, შენმა შებე! ვიცნობთ, ვიცნობთ, რაც შეილი ბრძანდები, ჩემო სეფე!

სეფე. არა, დემრთმანი. მოგონილია. ფროსიკოს მავს როგორ ვკადრებ.

1 ახალგაზ. ახლა რომ არ კადრებ, ეს ჩვენც ვიცით; როდესაც ჰკადრებ, მაშინ ძაან ლაზათიანათ დავიზილეს გვერდები, ახლა, რა თქმა უნდა, ვეღარ ვაბედვებ.

სეფე. მოგონილია, ბატონებო, მოგონილი! (ქალიშვილებს) თქვენ მანც არ დავიჯეროთ, ქალბატონებო! ჩემდა საუბედუროთ ერთხელ გავებუმრე და, ვინ იცის, რაბი არ შეთხზეს და რათ არ ვადაკეთეს. სახლში მიხტომას როგორ ვაბედავდებო?!

3 გლეხი. (შორეუ ჯგუფიდან) დღეს რომ შეგვყარა აქ, ნეტავი რა უნდა გამოგვიცხადოს?

4 გლეხი. რა უნდა გამოგვიცხადოს და თავის ოჯახის დაქვევა და დაღუბვა, რალაც ეღონიკა არის დარჩენილი და უნდა შემოიტანოთო.

ნიკო. (გამთქმურება შორეუ ჯგუფს) რაო, რაო?! რის ეღონიკა, რა ეღონიკა? როდის იყო რომ დავვაკალა და არ ვადავაზბედვიანი, რომ ეღონიკა დარჩენილიყო.

4 გლეხი. მე რა ვიცი, რისი ეღონიკაა, მარა მისმა მწერალმა კი ასე თქვა წუხებლ საღამოს.

ნიკო. ედონიკა საიდან დარჩებოდა, სულს რომ არ გვათქმევინებდა. მარტის დამღვეში ცოლის ნამზითვი ხალიჩა რომ გამიყიდა საფოტო გადასახალში, იმისი ედონიკა თუა?!

4 გლ. ექვსი წლის ედონიკა არის ერთად შვედროვილი.

ნიკო. დიმიტრა რომ ავირჩიეთ მამასახლისით, მას შემდეგ ვავივინეთ და დავისწავლეთ სიტყვა უდინაჟა, თორემ მანამდე არც კი გამიგონია ეგ სიტყვა. ალბად თვითონ შექამა შეკრებილი ფულები და ახლა მეორეთ უნდა გადაგვახდევინოს. (გლუკებში უკმაყოფილებას სმუბა გაისმას)

ხმები. მართალია, მართალია... სწორეთ შემოეკებოდა ფულები.

2 გლ. (ხაფს) სუ, კაცო! რა გაყვირებს? არ წამოგესწროს, თორემ ნაობახში გამოგალობს.

ნიკო. (გაცხარებული) როგორ, ან როდემდე გაეჩუმდე?!. შავის ჯავრით ყელამდე ვარ საესე. შარშან მარჩენელი ხარი გამომიხსნა ულლიდან და გამიყიდა საფოტო გადასახალში, წყლის ცოლის ნამზითვი ხალიჩა წაიღო და თუ კიდევ პირში წყალი დავიგუებ და არაფერი ვთქვი, ცალი ხარი დამჩნა და ედონიკაში გამიყრდის.

(გლუკები თანდათან ემატებათ მოქანსუ; ხსურდას და ჩოქილდას)

3 გლ. არც შავის შერცხვება.

ნიკო. იქ თავის ნაჩლიკს ატყულებს -- ვერ შეეკრიბე ფულიო და თავისთვის კი ჩვენს ნაჩხილ-კბილა ფულებით უხარმაზარი ოდა წამოქიმა.

პეტრე. (შირველი ჯგუფიდან) არც მისი მწერალია ქრისტიანი, სულ კულში რომ დასდეს.

ნიკო. (შირველ ჯგუფს მოჟურნალებს) მწერალი დასდევს კულში?!. მწერალი კი არ დასდევს, არამედ დიმიტრა დასდევს კულში მწერალს. ეგ მწერალი მთლად სულწაყმენილია... რაც ზევით არის, ათი იმდენი დაწლა, მიწაშია... გამოქოშულა ძვირფას ჩოხა-ახალუხში, ჩაუწყვია ჯიბეში ხელები და ისე დაიარება, თითქოს მთელი ქვეყნის ბედ-იღბალი მის ხელში იყოს.

პეტრე. მთელი ქვეყნის ბედ-იღბლის კი რა მოვასხენო, მაგრამ ჩვენი ბედ-იღბალი და სული-კი მაგის ხელშია.

1 გლ. ეგ არის, რაც არის, თორემ დიმიტრა უმადისით რას მოახერხებს?

გოგია. უჰ, მაგ მწერლის სისხლი დამალევი ნეტავი, მაგან მე რომ საქმე დამმარათა!.. სალდათობიდან გავანთავისუფლებო, დამპირდა. საწყალომა მამაჩემმა მარჩენალი ხარები გაყიდა და აღებული ექვსი თუმანი მას ჩაუჩხარალოა ჯიბეში, მაგრამ მეტად არ მოგეცათ ცული და ვი, მე მაგან ვერ გამანთავისუფლო, თორემ თქვენც კი იცი: ოთხი წელიწადი გამატყუტეს სალდათობაში, უკან რომ მოვთხოვეთ ფული, ასე შემოგვითვალა: „რის ფული, რა ფულია? როდის მომეცით თქვენ ფული მეო. მეორეჯერ არ გავიგონოთ ამისთანა სიტყუე, თორემ მამასაც და შეიღებსაც ციმბირს იქით გირენებთ გზასო“. მოწმე ჩვენ არ გყავდა და სხვა საბუთი არ გეკანდა. მაშინ რომ მოგვეყდა წელი, მერე არ იქნა და არა. -- ვერ წამოვიდეთ ფეხი.

3 გლ. მე და ჩემს შვილსაც მაგნაირი საქმე არ დაგემართა! თუ რამე გავგანდა, გავყიდეთ და მაგას მივეცი. დობტურს უნდა მიეცე შენი შვილის დასაბრკავათო, მაგრამ როგორც მე არ მივსულვარ იმ ვანის დობტურთან და არ დავლაპარაკებოვარ, ისე ეგა შეაბრუნეს, შემოაბრუნეს, -- ხაროშ, ვაღირსაო -- დაუძახეს და წინ გაივდეს სალდათად.

V

იგინიუე ჭ საში ჩარჩი, სოფლის გაფლენიანი პირეში, მოქანსი გაივლან, აფლენ აფანსუე, იქ მუდამ ახლავსაგებს მიქლამუბიან და აფანს შუორე თაგში დაფლებანს. მათ გამოქანსუე ზოგაერთი გლუკები წამოადგებიან და თაგს უკრაფეს.

პეტრე. ამდენ ხანს სად არიან ეს მამაცხონებულის შვილები?.. სადაც არის მზეც ვაღიხრებია. რაც გამოსახსადებელი აქვთ, ბარემ დროზე გამოგვიცხადონ, რომ მერე ჩვენც ჩვენს საქმესაც ვეწვიოთ.

ნიკო. რა ექპარებათ, თუ იცი... ჯერ, ალბათ, ჩრდილი მხარ-თემოზე იქმნებიან წამოწოლილი.

გოგია. ჩვენ კი მზის სხივები ანთებას გვიჩენს.

(მოქანსუე, კავლის ხის უკან მხარეს ჩოქილდა შეიქმნება: იმისი სმუბა: წყალი, წყალი მალე... წვეთი დაეცა... ერთი გლუკი სმამართველი სხივს უკან კანბას და სწყალო წყალი მოიქანს.)

ჩვენები და უსაქმნა სხვაგვარად რიგულს მისდგებიან და იქიდან კითხულობენ: რა იყო, რა მოხდა!..)

ნიკო. რა და გული შეუწუხდა მოხუცებულ კაცს. ამისთანა სიტყვში მთელი დღეობით კანკლარიაზე ყურყურში, რა ჯანდაბა და უბედურება დაგვემართება, თუ არა გულის წუხილი და სიკვდილი.

(შემდეგი იქნება)

ივ. ჭავჭავაძე

ნ. მ. გაბუნია-ცაგარლის დაკრძალვა

პარაკვეი—19 აგვისტო—ქართული ერის სამგლოვიარო დღე გარდქეა. ამ დღეს გამოვეთხოვეთ და შუბს მიწას მივაბაბეთ ჩვენი ნატო, ქართული სცენის მარგალიტი.

დღიდანვე დაეტეო ოღვას ქუხას მოძრაობა. 9 საათიდან დაიწყო ეტლების შეუწყვეტელი მსვლელობა. ყველანი ეშურებოდნენ ვეის წმ. ნიკოლოზის ეკლესიისკენ, სადაც დასვენებული იყო ძვირფასი ადამიანის ცხედარი, გვირგვინებითა და ყვავილებით დაფარული. ეკლესიის გაღვანი ათ საათს შემდეგ ძლივს-ღა იტევდა უანანსენელ საღამის მიცემის მსურველთ.

წირვისა და პანაშვილის შემდეგ კუბო ხელით გამოასვენეს ქართველმა მსახიობებმა, კუბოს თავი-კი წინ მიჰქონდა მსახიობ-ქალებს. პროცესია გავმართა გოლოვინის პროსექტით ქართული თეატრისკენ. სახაზინო და „არტისტულ საზოგადოების“ ქართველების წინ გადახლები იქმნა მოკლე პანაშვილები. ქართულ თეატრის წინ, რომლის ფარდულზედაც ძაბით იყო შემოსილი ნატო სურათი, კუბო შეაგია მშვენიერი ცოცხალი ყვ:ვილების თაივლით „**თეატრი და ცხოვრების**“ რედაქციამ—წარწერით: „სამშობლო სცენის მშვენიერებასან, და ხელოვნების ტაძრის ღირსეულ ქურუმს ნ. მ. გაბუნია ცაგარლისას“.

მოკლე პანაშვილის შემდეგ ვლ. აღ. მესხიშვილმა წარმოსთქვა გმნობიარო სიტყვა რომელმაც ააქითონა დამწერნი.

პუშკინის ბაღე გამოდგმოლი იყო ძაბით მისილი ნატო გაბუნია სურათი. ცხედარი წაყვინეს სალდათის ბაზრით, მადათვისა, მიხილისა, რუტოვისა, აგბალისა და ანტონოვის ქუჩებით, წმ. ნინოს სასაფლაოასკენ. წეს-რიგი, რომლის გამგენი და დამცველი იყვენ მსახიობნ და დრამ. საზოგადოების გამგების წევრნი, არსად დარღვეულა. სასაფლაოზე ექიმმა სიბესტიანსკიმ „პროკეტორით“ გადაიღო მთელი „პროცესია“. სასაფლაოზე მოკლე პანაშვილის შემდეგ გრძნობიარო სიტყვები წარმოსთქვეს: მღ. კარბელაშვილმა, სომეხების დრამატულ გამგეობის წარმომადგენელმა—გედევანოვ-მირალიანმა, მუშების წარმომადგენელმა, პ. გაჩინო-ლაქმე თეატრი და ცხოვრების“ რედაქტორმა იოსებ, იმდაშვილმა, მსახიობმა ი. ივანიძემ, ჭიათურის ს. ტარუაშვილმა და სურამის საზოგადოების დღევანტამა. შობიანშვილსადნ სხე.

დაკარბელას დაესწრენ თავ. ახ. წინამძღოლინი თ. გ. ა. ბაგრატიონ-დავითიშვილი , პ. ი. თუმანიშვილი, დ. გუ-რამიშვილი, ქალაქის გამგეობის წევრნი, ქართ დრამ. საზოგ. გამგეობა, წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობა, ყველა რედაქციისა და საზოგადოება და წარმომადგენელი, კ. ზუბალაშვილის სახალხო სახლის მთელი ადმინისტრაცია, სახალხო უნი-ვერსიტეტის გამგეობა სათ. ახ. ქართულ გიმნაზიის საბჭო და სხ.

კუბო შეამოს მარჯვენა გვირგვინით, გვირგვინები იყო: თავ. ახნ. წინამძღოლთა და დეკუტატთა-გან, ქარ. დრამ. საზ. გამგეობისა, თბილისის ქალაქის გამგეობისა, თბილისის მუშებისა, ხონის დრამ. საზ. გამგესა, ქართ. გიმნაზიის გამგე კომიტეტისა, თბ. ახ. ადგილმამული ბანკისა, ქუთაისის დრამ. საზ. სა, ჭიათურის დრამ. საზ-სა, სახალხო გასართობთა საზ-ბის. გამგეობისა, სახალხო უნივერსიტეტისა და სახალხო სახ-ლისა, „სახალხო გაზეთის“, „აბიბურ-ტარხის“, „თეატრი და ცხოვრების“ (თაივლი), „ხაჯაყაზი“-ისა, აღ. პეტ. სარაჯიშვილისა და სხ.

სათეატრო ამბები

წმ ქართ. დრამ. საზ-ის გამგეობამ 24 აგვისტოს სხდომაზე დაადგინა: ნ. მ. გაბუნია-ცაგარლის სხონის აღსანიშნავად დაწესებულ იქმნას სამას (300) მან. წლიური სტიპენდია ნიჭიერ ქალის შესაწყვარად, რომელიც დრამატულ განათლების მიღებას მოისურვებს რუსეთში ანუ სხვაგან. ამ სტიპენდიის შესასყებად ყოველ წელს—ნატო გაბუნია დაბადების—დღეს, 3 თებერვალს—წარმოდგენა უნდა გაიმართოს; აგრევე მიიღება შემოწირულებანი და დამა-სოფლებში ნატო გაბუნია სახელობაზე გამართულ წარმოდგენების წმინდა შემოსავალი. ზღმეტრ შემოსავალი გადაიდება სათა: დარიგო თანხის გასაძლიერებლად.

წმ დრამატულ გამგეობას განზრახვა აქვს, რაც სხვა ქალაქებდან შემოკვეთილ გვირგვინებს გაკეთებას ფული გადაართას,—ნატო გაბუნია სახელობის სტიპენდიას შემოერთოს, შემოკვეთულთა თანახმობით.

წმ ქარ. დრამ. დასი ბეჯეთად მეკადნიშობს და ახალს ბიესებს ამზადებს. ბიესათა კითხვა და რეპეტიციები ყოველ დღე დილა-საღამოს სწარმოებს.

წმ ნიკო გოცირიძე, სახალხო თეატრის სცენის მოყვარე, ქუთაისის დრამ. საზოგადოებამ მიიწვია მსახიობად შვილის თვის განმავლობაში თვეში 100 მანათად; ამასთანავე აძლევენ ერთს ბენეფიის. როგორც შეეცათ, ნ. გოცირიძეს ვრთჯერობით ვერ ვაღწეწვეტია სახალხო თეატრის მითრევა.

წმ აკაკი დაბრუნდა საჩხერედან. ჩვენს მსტოვანს მგოსანს დაუწერინა „სათეატრო გაზეთი“ და სხვა ნაწი, რომლის ბეჭდვას მომავალ ნომრიდან დაიწყებთ.

წმ ნ. დავითაშვილი ქუთაისიდან ჩამოვიდა.

რედაქტორ-გამომცემელი იოსებ იმდაშვილი

Тифлисский Казенный Театръ

Отъ 29 августа до 8 сентября

НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫЯ
ГЕОГРАФИЧЕСКІЯ ЛЕКЦІИ
ЗНАМИТОЙ РУССКОЙ ПУТЕШЕСТВЕННИЦЫ

А. А. Корсини

Лекціи эти прошли въ Москвѣ, Нью-Йоркѣ и Парижѣ по нѣсколько разъ съ большимъ успѣхомъ. Картины будутъ иллюстрированы при сильномъ электрическомъ освѣщеніи (болѣе 50 амперъ) на громадномъ экранѣ, опытнымъ Московскимъ демонстраторомъ А. И. ЕФИМОВЫМЪ.

НАЧАЛО ВЪ 8 1/2 ЧАС. ВЕЧЕРА

ЦѢНЫ МѢСТАМЪ ЗНАЧИТЕЛЬНО УМЕНЬШЕННЫЯ

Ученическіе билеты будутъ выдаваться за 1/4 часа до начала по 40 коп.

Уполномоченный М. А. МЕКЛЕРЪ.

სსსლ. გზს

ყოველდ. საპოლიტიკ სალიტერ. გაზეთი. წლიურად 7 მან. ნახევარი წლით 4 მან. საზღვარგარედ 14 მან. ნახევარი წლით 7 მან. რედაქტ.-გამომც. ზ. ტყეშელაშვილი ადრესი: Тиф-ლისь, тип., «Шрома», Кал. Кон. Цуладзе.

სსსლ. გზს.

ყოველ-დღ. საპოლიტიკ. სალიტერატ. გამოცემა, კვირული სურათებიანი დამატებით წლიურად 8 მან. ნახევარ წლით 4 მან 50 კ. რედაქტ.-გამომცემელი დ. ხრამელაშვილსა ადრესი: Тифлись, Большая Ванская ул., № 12, Сем. Пашалашвили.

ჯეჯილი საყმაწვილო სურათებიანი ყურნ. XXI წ. წლიურად 4 მ. თითო წიგ. 40 კ. რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.- წერეთლისა

ნაკადული საყმაწვი. სურათ. ეურნალი წელ. VI

24 წიგნიერე წლო—თვის || 12 მომბრ—თვის

4 პრემიით წლ. 5 მან., ნახევარი წლით 3 მან. რედ. ნაკაშიძე გამომცემელი პ. ი. თუმანიშვილი

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამგეობა აუწყებს, რომ დაუვიწყარის მგოსნის

ილია გრიგოლის ძის ჭ ა მ ჭ ა მ პ ა მ ი ს

ტრავიკულად გარდაცვალების სამის წლის თავზე, კვირას, 29 აგვისტოს, მოაწმინდაში, მამა-დავითის ტაძარში გადახდილი იქნება წირვა და საფლავზე—პანაშვიდი განსვენებული პოეტის სულის მოსახსენებლად.

ქ ა რ თ უ ლ ი თ ე ა ტ რ ი

ქართული წარმოადგენების

ს ე ზ ო ნ ი დ ა ი წ ყ ე ბ ა

19 ენკენისთვის 1910 წ.

რ ე ბ ე ტ ე ყ ე ბ ი ყ ო ვ ე ლ დ ლ ე ა